

IMMACULÉE ILIBAGIZA

Steve Erwin

MĂRTURIE DIN IAD
În mijlocul genocidului din Rwanda

Traducere din limba engleză de Diana Dumitru

Prefață de Marian Voicu

CORINT
ISTORIE

IMMACULÉE ILIBAGIZA s-a născut în Rwanda și a studiat inginerie electronică și mecanică la Universitatea Națională. Și-a pierdut cea mai mare parte a familiei în timpul genocidului din 1994. Patru ani mai târziu a emigrat în SUA și a început să lucreze la Națiunile Unite din New York. Acum este oratoare și scriitoare. În 2007 a înființat Fondul de Caritate *The Left to Tell* care ajută la susținerea orfanilor din Rwanda. Immaculée deține titlul de doctor onorific acordat de Universitatea Notre Dame și de Universitatea St John. A primit în 2007 Premiul Internațional Mahatma Gandhi pentru Reconciliere și Pace.

STEVE ERWIN este scriitor și jurnalist care activează atât în presa scrisă, cât și în cea audio-vizuală. Cel mai recent a fost corespondentul în străinătate al Canadian Broadcasting Corporation. Locuiește în Manhattan cu soția sa, jurnalista Natasha Stoyanoff, și lucrează la al doilea roman al său.

Redactare: Nicolae Bădașcu

Tehnoredactare computerizată: Simona Bănică, Mihaela Ciufu

Design copertă: Dan Mihalache

Ilustrație copertă: Într-o tabără de refugiați din Kigali, o copilă își strânge la piept păpușa. Fotografie făcută pe 25 mai 1994. © Getty Images

IMMACULÉE ILIBAGIZA, *Left to Tell*

Copyright © 2006, 2014 by Immaculée Ilibagiza

Published in 2014 by Hay House Inc. USA

All rights reserved.

Toate drepturile asupra ediției în limba română aparțin
GRUPULUI EDITORIAL CORINT.

ISBN 978-606-8723-10-5

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

IMMACULÉE, ILIBAGIZA

Mărturie din iad : în mijlocul genocidului din Rwanda /

Immaculée Ilibagiza și Steve Erwin ; trad.: Diana Dumitru ;

pref.: Wayne W. Dyer, Marian Voicu. - București: Corint Books, 2015

ISBN 978-606-8723-10-5

I. Erwin, Steve

II. Dumitru, Diana (trad.)

III. Dyer, Wayne W. (pref.)

IV. Voicu, Marian (pref.)

94(675.98)(0:82-94)

Iubiților mei părinți, Leonard și Rose;
scumpilor mei frați Damascene și Vianney,
pentru dragostea fără margini pe care mi-au împărtășit-o.
Voi faceți ca raiul să fie un loc mai luminos
și vă voi iubi mereu.
Pentru fratele meu Aimable,
cu multă dragoste
și cu speranța vindecării suferințelor negrăite.
Și pentru noua mea familie —
Bryan și dragii noștri copii,
Nikki și Bryan jr. —
pentru că mi-au oferit o nouă viață,
dragoste și inspirație.
Voi îmi întregiți viața.
În memoria victimelor de pretutindeni
ale holocaustului.

*Nu mai putem schimba situația —
noi suntem cei obligați să ne schimbăm.*

Dr. Viktor E. Frankl, psihiatru,
autor și supraviețuitor al holocaustului
din cel de-al Doilea Război Mondial

Prefață

În seara zilei de 6 aprilie 1994, avionul care îl avea la bord pe Juvenal Habyarimana, președintele Rwandei, a fost doborât deasupra capitalei Kigali.

A doua zi începea genocidul: între 800 000 și 1 000 000 de ruandezi, tutsi și hutu deopotrivă, au fost uciși în 100 de zile. Rata asasinatelor avea să depășească tot ceea ce umanitatea cunoscuse până atunci, fiind de 4 ori mai mare decât frecvența monstruoasă a Holocaustului. Soldați, polițiști, politicieni și simpli civili vor planifica și produce un asasinat în masă, cu scopul de a șterge pur și simplu de pe fața pământului toată populația tutsi.

Immaculée Ilibagiza avea 22 de ani și era studentă. Avea să își piardă părinții și doi frați în masacre. Singurul frate care i-a rămas a supraviețuit pentru că era student în Senegal. Mărturia ei este una din cele mai puternice confesiuni despre urgia răului și salvarea prin credință, despre puterea de a-i ierta pe ucigași și de a te salva astfel.

Cartea pe care o veți citi nu vă va lăsa indiferenți și, poate, vă va transforma pentru totdeauna.

În 1994, populația Rwandei era de 7,3 milioane de locuitori: 85% erau hutu, 14% tutsi și 1% twa (pigmei). Deși vorbeau

aceeași limbă, aveau aceeași religie, mergeau la aceleași școli și, de multe ori, formau familii împreună, cele două etnii se vor discrimina rând pe rând.

În secolul al XIX-lea, regatul Rwanda era condus de o aristocrație tutsi în care hutu erau clasa de jos. Colonizatorii, mai întâi germanii și apoi belgienii, vor accentua această diferență. Belgienii îi vor alege pe tutsi ca parteneri în administrarea regatului pentru calitățile lor fizice: erau mai înalți, cu nasul mai subțire și pielea mai albă – credeau că au venit din Etiopia și că le erau superiori etnicilor hutu din punct de vedere rasial. În timpul genocidului, hutu aveau să arunce mii de cadavre ale conașionalilor tutsi pe râurile Rwandei, pentru a-i trimite înapoi în ipotetica lor patrie. Belgienii sunt cei care vor introduce în 1935 buletinele de identitate în care se menționează etnia; în timpul genocidului, această prevedere avea să fie fatală majorității ruandezilor tutsi.

În 1957, hutu lansează *Manifestul Bahutu*, în care se precizează, pentru prima oară, că hutu și tutsi sunt rase diferite și se cere transferul puterii către hutu, mai numeroși. Doi ani mai târziu are loc „revoluția ruandeză”, marcată de adevărate pogromuri – peste 20 000 de tutsi sunt uciși și zeci de mii fug în Uganda, Burundi și Tanzania. În 1960, belgienii acceptă organizarea de alegeri locale. Victoria zdrobitoare a candidaților hutu va duce la căderea monarhiei tutsi – Rwanda devine republică. Întrucât belgienii eșuează în crearea unui stat în care tutsi și hutu să împartă puterea, are loc divizarea în două state, Rwanda și Burundi (cu aceeași componență etnică) sub supravegherea ONU (în Burundi vor avea loc pogromuri ale hutu și tutsi în 1972, respectiv 1993). În 1962, Rwanda devine independentă.

În urma războaielor civile și a pogromurilor, peste 300 000 de tutsi se vor refugia în statele vecine. În anii '80, 500 de refugiați tutsi ruandezi vor lupta în Uganda alături de Yoweri Museveni,

care se va instala ca președinte al Ugandei, în funcție și astăzi. În schimb, vecinul de la nord al Rwandei îi va găzdui și sprijini pe rebelii care vor forma Frontul Patriotic Ruandez (FPR).

Din 1990, sub conducerea lui Paul Kagame, FPR va începe luptele împotriva regimului hutu de la Kigali. După 2 ani de război, cele două părți semnează un acord de pace, cu medierea ONU, care prevede includerea FPR în noul guvern. Tratatul de la Arusha era însă privit cu ochi critici de radicalii din Akazu, gruparea extremiștilor din jurul președintelui, din care făceau parte lideri ai Armatei și Poliției, și politicieni. Aceștia propagau așa-numita ideologie „Puterea Hutu”, conform căreia FPR este o forță străină care, odată instalată la putere, îi va transforma din nou pe etnicii hutu în sclavi. Acesta pare a fi momentul în care a apărut planul exterminării populației tutsi. Doborârea avionului prezidențial avea să fie pretextul pentru a declanșa atrocitățile. Acuzându-i pe rebelii FPR pentru atac, radicalii aveau să instaleze un nou guvern și să îi lichideze mai întâi pe toți politicienii hutu moderați care s-ar fi putut opune exterminării populației tutsi.

În dimineața următoare, primul ministru, Agathe Uwilingiyimana, era asasinată. Cei 10 belgieni din trupele ONU care aveau misiunea de a o proteja au fost arestați, torturați, mutilați și uciși. După repatrierea trupurilor neînsuflețite, în fața unei națiuni aflate în stare de șoc, guvernul belgian decide nu doar să își retragă tot contingentul din Rwanda (în 12 aprilie), ci să ceară SUA retragerea tuturor militarilor UNAMIR (Misiunea Națiunilor Unite de Asistență pentru Rwanda). S-a dovedit astfel că radicalii hutu știau cum va reacționa Vestul: 6 luni mai devreme, 18 militari americani fuseseră uciși în Somalia. Imaginile cu trupurile lor târate prin Mogadishu aveau să îi oripileze pe americani și vor determina Washingtonul să retragă contingentul din Somalia în 31 martie 1994 și să își reconsidere politica

intervenționistă. În aprilie 1994, oficialii americani vor hotărî retragerea din Rwanda și lăsarea acestei țări „în voia sortii”.

În 10 ianuarie 1994, un informator aflat în prejma cercului de putere al radicalilor hutu avea să îl prevină pe generalul Roméo Dallaire, comandantul UNAMIR, că se pune la cale un adevărat genocid: se fac liste exacte cu numele și adresele etnicilor tutsi din Kigali, sunt înarmate milițiile locale și trupele paramilitare cu macete, topoare, grenade și arme de foc. 1 000 de tutsi, spune informatorul, pot fi uciși în 20 de minute.

Generalul Dallaire trimite un fax la cartierul general ONU de la New York și cere aprobarea pentru a-l proteja pe informator, crezând că intervenția pentru confiscarea armelor este de la sine înțeleasă. Spre marea lui surpriză, New Yorkul îi transmite sec: „Nu aveți mandat pentru a interveni.” Avea să fie începutul eșecului istoric al ONU în a preveni o catastrofă de proporții inimaginabile. Franța, SUA, Belgia și ONU au știut de pregătirea genocidului și nu au făcut nimic.

A doua zi, câteva sute de militari de elită occidentali aterizau la Kigali și începeau operațiunile de extragere a tuturor albilor din Rwanda. Reporterii care îi însoțeau au fost martori ai primelor asasinate în masă, aveau să asiste la scene cutremurătoare în care le cereau ajutorul tutsi refugiați în școli, biserică (unii clerici au fost complici la crime) sau reprezentanțe diplomatice. Ordinele erau însă clare: militarii îi vor salva doar pe albi. În momentul în care i-au lăsat în urmă, puteau auzi strigătele celor tăiați de macete.

A urmat un măcel la scară națională. Ura împotriva tutsi era dirijată prin noul post național de radio, înființat de radicalii hutu – RTLM (Radio Télévision Libre des Mille Collines, adică Radio Televiziunea Liberă a celor 1 000 de Coline), care difuza un amestec de popagandă rasistă și bancuri vulgare: „Ieșiți și

ucideți! Trebuie să vă faceți treaba!”, „Stârpiți gândacii!”, „Avem informații că... a fugit. Tocmai a fost văzut pe strada...”, „Trebuie să luptăm cu toții împotriva tutsi! Trebuie să îi terminăm, să îi exterminăm, să îi stârpim cu totul din Rwanda!”

Atunci când li s-a cerut americanilor să bruieze acest post, răspunsul oficial a fost că „SUA nu poate suprima libertatea de exprimare”. RMPL anunța că este momentul ca „Puterea Hutu” să fie cunoscută de tutsi. Au fost lansate cele „10 porunci hutu”, un adevărat îndreptar rasist.

Bande de hutu, înarmați cu macete, topoare, grenade și arme de foc, au pus stăpânire pe Rwanda. În orașe, controlau fiecare stradă, prezentarea buletinului de identitate cu mențiunea „tutsi” aducea execuția imediată. Cei care refuzau să se legitimizeze sau etnicii hutu cu fizionomie tutsi aveau aceeași soartă.

Sunt create Interahamwe („cei ce atacă împreună”), miliții formate în special din tineri șomeri, cu peste 30 000 de membri.

La sate, tutsi erau uciși de vecinii sau de rudele lor hutu. Oameni cu care se știau de o viață, cu care au împărțit toate bucuriile și necazurile, foști colegi de școală sau prietenii cei mai apropiați se transformaseră acum în criminali. Acolo unde Interahamwe nu făceau față, primeau ajutorul Armatei și al Gărzii Naționale. În fiecare zi, milițiile erau aprovizionate cu alcool și droguri. Când însă Interahamwe ucideau la întâmplare, localnicii sunau la poliție și reclamau dezordinea care pune în pericol planul guvernului.

Pentru femeile tutsi, moartea era o izbăvire: violul sistematic și mutilarea genitală aveau să fie regula (între 250 000 și 500 000 de femei au fost violate, conform Tribunalului Penal Internațional pentru Rwanda). Guvernul de la Kigali avea să îi scoată din spitale pe toți bolnavii de SIDA și să îi organizeze în detașamente speciale pentru a viola femeile tutsi. Gravidele și copiii erau o țintă prioritară: trebuia prevenită apariția unei noi generații tutsi.

În prima săptămână, 100 000 de tutsi fuseseră uciși. În prima lună, o jumătate de milion, în șase săptămâni, 800 000. Cadavrele zăceau pe marginea drumului, în curți, în școli și biserici. La sfârșitul lui iunie, hutu se plângeau că nu mai găsesc tutsi pentru a-i omorî.

După evacuarea albilor, în Rwanda nu mai rămăsese decât un singur cetățean american. Acesta avea să salveze de la moarte mai mulți ruandezi decât avea să facă tot Guvernul SUA.

Deși i s-a cerut în numeroase rânduri să intervină, prin trimiterea de forțe proprii sau prin ONU, SUA a refuzat să recunoască până și termenul de genocid (abia în iunie, secretarul de stat Warren Christopher recunoștea că „dacă pronunțând cuvântul «genocid» se poate întâmpla ceva magic, atunci nu am nicio ezitare să îl spun”). Clinton avea să precizeze că SUA nu poate interveni decât în zonele unde are un interes strategic.

Cât despre ONU, avea să blocheze orice demers umanitar. Cei 450 de soldați din UNAMIR rămași în Rwanda nu aveau nici măcar armamentul necesar pentru a-i proteja pe refugiații tutsi. Erau părăsiți de propria organizație. Șeful trupelor de menținere a păcii din cadrul ONU, viitorul secretar general Kofi Annan (cel care se va face vinovat și de eșecul în prevenirea genocidului din Darfur), avea să declare mai târziu că nu cunoștea amploarea dezastrului.

Târziu, prea târziu, genocidul avea să fie oprit datorită victoriei FPR în războiul împotriva guvernului hutu și cucerirea întregului teritoriu, mai puțin a sud-vestului Rwandei, unde se instalaseră în 23 iunie 2 500 de soldați francezi, în cadrul operațiunii Turquoise (Immaculée s-a numărat printre cei salvați de misiunea franceză).

Mai rămăseseră în viață aproape 300 000 de tutsi (pe care regimul hutu îi numea „neterminații”) din 1 000 000. Cifrele sunt însă relative. Cei mai mulți tutsi fuseseră salvați de Crucea

Roșie – peste 60 000. Din 6 aprilie până în 4 iulie 1994, între 800 000 și 1 000 000 de ruandezi fuseseră exterminați. Spre deosebire de masacrele comise de naziști sau de kmerii roșii, în Rwanda nu au existat tentative ale ucigașilor de a documenta numărul morților. Dimpotrivă, au fost arse certificatele de naștere, de căsătorie, registrele de stare civilă, au fost șterse toate urmele existenței populației tutsi.

A urmat un exod uriaș al populației hutu în Zair (actuala Republică Democratică Congo) – peste 2 000 000 de oameni. Printre civili se aflau și mulți dintre asasini, de la membrii Interahamwe și militari, până la politicienii hutu. În taberele uriașe instalate la frontiera dintre cele două state aveau să moară peste 2000 de refugiați în fiecare zi, din cauza holerei și a dizenteriei. Alte zeci de mii aveau să moară în urma raidurilor noii armatei ruandeze, acuzații respinse de noua putere de la Kigali.

FPR va declanșa apoi acțiuni militare împotriva refugiaților, pentru a-i pedepsi pe cei care se făceau vinovați de genocid, precum și împotriva Republicii Democratice Congo, pe care o acuza că adăpostește milițiile hutu. În războaiele care vor urma (1996–1997, 1998–2003 și rebeliunile care se vor încheia în 2013) vor muri peste 5 milioane de oameni. După primul război, sute de mii de refugiați din Zair și Tanzania vor reveni în Rwanda.

Se afirmă că peste 200 000 de ruandezi hutu au fost implicați în genocid. În închisorile din Rwanda au fost închiși peste 130 000 de inculpați. Dar lipsa de judecători (mai rămăseseră în viață doar vreo 200 din 750) și de avocați făcea imposibilă judecarea acestora cu celeritate. Între 1996 și 2000, fuseseră judecați doar 3 400. Pentru a accelera judecarea inculpaților, guvernul a decis ca tribunale comunitare (Gacaca) să preia o parte din cazuri. Mii de prizonieri au murit în închisori, din cauza supraaglomerării și a regimului de detenție, așteptând să fie judecați.

În noiembrie 1994 a fost înființat Tribunalul Penal Internațional pentru Rwanda (TPIR), cu sediul la Arusha, în Tanzania, orașul care purta numele acordului de pace nerespectat de radicalii hutu. TPIR avea să se ocupe de inculpații de rang înalt din Guvern și Armată, iar tribunalele ruandeze de liderii locali și civili. Gacaca și-au încheiat activitatea în 2012, după ce au judecat peste 2 milioane de cazuri. TPIR încă nu: 93 de persoane au fost condamnate pentru genocid până în 2015.

Au fost condamnați cei care s-au aflat în fruntea mecanismului genocidar: primul ministru, Jean Kambanda, șeful Armatei, generalul Augustin Bizimungu și ministrul Apărării, colonelul Théoneste Bagosora.

În 1998, 22 de condamnați au fost executați în public, mulți după procese sumare și unii fără asistență juridică. Acestea au fost singurele execuții. Toate celelelalte pedepse cu moartea au fost comutate la închisoare pe viață, după ce Rwanda a abolit pedeapsa cu moartea, în 2007.

Desigur, aceste informații au doar rostul de a crea fundalul poveștii pe care o veți citi mai departe, mărturia impresionantă a unei supraviețuitoare. Immaculée avea să trăiască 91 de zile alături de alte 6 femei, într-o încăpere de 1 metru pătrat.

Relatarea ei este uluitoare pentru că, deși a pierdut tot, a avut puterea de a-i ierta pe ucigași, atunci când a fost confruntată cu ei. Iertarea și iubirea, exersate dincolo de limitele imaginabile ale comandamentelor creștine, aveau să îi salveze sufletul.

Ce faci în fața răului? Cum se va vindeca societatea ruandeză, pentru a nu mai intra în spirala revanșei? Este nevoie de iertarea divină sau de iertarea oamenilor?

Răspunsul transformă această mărturie zguduitoare într-o poveste universală.

Cuvânt-înainte

Am citit mii de cărți în ultimii cincizeci și ceva de ani. Cartea pe care o ții acum în mâinile tale, cititorule, este de departe cea mai emoționantă și mai plină de semnificații dintre toate cărțile pe care le-am citit de-a lungul vieții.

Ești pe cale să pornești într-o călătorie care îți va schimba, fără îndoială, pentru totdeauna modul de a înțelege puterea credinței. O frază din scripturi ne amintește că „la Dumnezeu însă toate sunt cu puțință.”¹ Am citat adeseori acest pasaj în conferințele mele, adăugând de multe ori întrebarea retorică: „De ce anume nu ține seama afirmația asta?” Răspunsul este evident pentru toată lumea: „Toate lucrurile înseamnă toate lucrurile”.

Ai citit că pura credință, cea lipsită de orice urmă de îndoială, poate muta munții din loc și poate face o cămilă să treacă prin urechile acului. Dar chiar și cu propria ta credință de nestrămutat, muntele probabil că a rămas tot acolo unde se aflase dintotdeauna, iar urechea acului a rămas prea mică pentru a lăsa să treacă fie și o singură geană a cămilei, ce să mai vorbim despre o ditamai creatura intrând printr-un orificiu minuscul! Ei bine, mă bucur să-ți spun că atunci când vei

---

¹ Matei 19:26.

isprăvi de citit prima oară *Mărturie din iad*, vei avea o nouă perspectivă asupra a ce înseamnă *toate posibilitățile*. Odată ce vei deveni martor al experienței transcendente a lui Immaculée Ilibagiza în mijlocul unui holocaust de neconceput în oroarea lui, vei înțelege cum puterea fără limite a credinței poate cu adevărat să înfăptuiască miracole.

În ciuda comportamentului îngrozitor de care au dat dovadă oamenii din Rwanda unii față de alții, în urmă cu aproape un deceniu, cartea este o adevărată poveste de dragoste în cel mai pur sens al termenului — o poveste despre triumful sufletului uman, despre credința profundă a unei femei și despre îndârjirea ei de a supraviețui (în pofida unor sorți de izbândă inexistenți) pentru a-și spune povestea și a ajuta la formarea unei noi conștiințe spirituale. Cartea este, totodată, și o poveste despre cum iubirea față de Dumnezeu a fost atât de puternică, încât ura și răzbunarea au fost obligate să dispară în prezența sa.

În ultimul an am ajuns să o cunosc pe Immaculée foarte bine — de fapt, vorbim zilnic. A călătorit alături de mine, a vorbit pe aceleași scene și și-a spus povestea în fața unor audiențe de mii de oameni. Am vorbit între patru ochi ore în șir despre cele trăite în timpul holocaustului și despre ambițiile sale de astăzi, și am petrecut mult timp alături de ea și de familia ei. Am stat de vorbă și cu colaboratorii săi, ba chiar și cu supraviețuitorii ai holocaustului, iar ea a petrecut mult timp cu copiii mei. Am conversat în timpul lungilor călătorii cu avionul și cu trenul de la o conferință la alta, și am văzut-o stând în fața unui public mai mult sau mai puțin numeros. Am ajuns să o cunosc atât de bine pe această femeie activă și puternică, încât o consider una dintre cele mai apropiate prietene ale mele. De fapt am ajuns să o iubesc și să o admir atât de mult încât i-am dedicat cea mai recentă carte a mea, *Inspiration (Inspirația)*.

Îmi dezvălui relația personală cu Immaculée în paginile de început ale acestei cărți extraordinare pentru că vreau ca tu, cititorule — când te vei cufunda în această lectură ce-ți va schimba viața pentru totdeauna (și care cred că are menirea să schimbe *lumea* în bine) — să afli, de la cineva care o cunoaște personal, ce ființă umană extraordinară este Immaculée Ilibagiza, după părerea mea. În toate acele nenumărate ore petrecute alături de ea, într-o multitudine de situații intime sau publice, această femeie credincioasă în mod transcendental a emanat întotdeauna — chiar *întotdeauna* — o lumină care îi învăluia pe toți cei din jurul ei.

Când vorbește la o masă, toți cei prezenți nu numai că o ascultă, dar sunt atrași de ea ca de un magnet; iar în fața publicului numeros, poți auzi un ac căzând pe podea, în timp ce ea vorbește din inimă, cu multă convingere. Aici funcționează ceva mai mult decât simpla charismă — Immaculée nu numai că scrie și vorbește despre iubirea necondiționată și iertare, dar răspândește aceste trăiri oriunde s-ar duce. Trăiește la un înalt nivel de conștiință spirituală, iar în acest fel transmite mai multă energie tuturor celor pe care îi întâlnește... inclusiv mie.

Chiar din momentul în care ne-am întâlnit, am știut în sinea mea că mă aflam în prezența unei femei divine (lucru care îți va deveni clar, cititorule, când vei termina de citit această carte). Am schimbat câteva vorbe după o prezentare pe care am făcut-o la New York pentru Institutul Omega, iar după câteva secunde mi-a dispărut din priviri — dar, am fost captivat în acele puține momente. I-am simțit excepționala energie, la fel cum, în urmă cu mulți ani, m-am simțit alături de Mama Meera (o indiană despre care se spunea că ar fi fost încarnarea Mamei Divine, a lui Shakti).

Nu Immaculée a fost cea care m-a căutat pentru a facilita publicarea acestei cărți — *eu* am fost cel care a căutat-o. Nu am

putut uita scânteia aceea interioară de bucurie și dragoste pe care am simțit-o în compania ei, așa că i-am cerut fiicei mele, Skye, care făcuse schimb de adrese de e-mail cu Immaculée, să facă tot posibilul pentru a o contacta. Zilele s-au transformat în săptămâni și tot nu reușeam să intru în legătură cu ea. În fiecare zi o întrebam pe Skye: „Ai mai aflat ceva despre femeia din Rwanda?”

În cele din urmă, Immaculée a răspuns mesajelor fiicei mele și i-am telefonat imediat. I-am pus o singură întrebare: „Ai vrea să scrii povestea supraviețuirii tale? Mă simt obligat să te ajut să transmiți lumii mesajul tău.” Immaculée mi-a spus atunci că scrisese deja fiecare detaliu al chinurilor prin care trecuse ca femeie tutsi din Rwanda, vânată și sortită unei morți sigure în timpul genocidului din 1994. Mi-a spus că simțea că tocmai acesta fusese motivul pentru care scăpase cu viață, dar că eforturile sale de a publica cele scrise nu avuseseră succes, în mare parte pentru că engleza era a treia sa limbă și avea nevoie de ajutor pentru ca esența poveștii sale să fie transpusă într-o formă mai ușor de citit.

În acel moment am rugat-o să-mi trimită tot ce scrisese. S-a dovedit că deja concepuse un manuscris de vreo 150 000 de cuvinte în care scrisese cu migală fiecare detaliu, după cinci ani de la plecarea sa din Rwanda. L-am sunat atunci pe prietenul meu Reid Tracy, președintele Hay House și am aranjat ca scriitorul Steve Erwin să o ajute pe Immaculée să-și spună povestea așa cum este ea scrisă în aceste pagini. I-am spus lui Reid că voi susține acest proiect în orice mod posibil: nu numai că voi scrie „Cuvântul-înainte”, dar voi vorbi despre Immaculée și povestea ei în toate aparițiile mele publice. În plus, m-am angajat să călătoresc în Rwanda împreună cu ea și cu familia sa și să o ajut să strângă fonduri pentru a-și îndeplini misiunea de ajutorare a copiilor orfani care supraviețuiseră masacrului.

În plus, i-am spus lui Reid că vreau să o includ pe Immaculée în programul meu difuzat de postul public PBS, *Inspiration: Your Ultimate Calling* (*Inspirație: Ultima ta chemare*) și că voi face tot ce-mi stă în putere să aduc în fața opiniei publice povestea acestei femei credincioase. Și am făcut toate acestea datorită acelui sentiment pe care îl avusesem când, preț de câteva secunde, făcusem cunoștință, în spatele unei săli înțesate de oameni.

Se spune că *legile lumii materiale nu se aplică în prezența Dumnezeuului-actualizat*. Vei înțelege aceste cuvinte cu adevărat când vei termina de citit această carte. De fiecare dată, „Ființa interioară” pură a lui Dumnezeu-actualizat i-a permis lui Immaculée să ridice bariere invizibile, astfel încât ucigașii cu macete, aflați la doar câțiva centimetri de ea, să nu-i poată percepe prezența fizică. Pe măsură ce credința ei era mai profundă, miracolele erau mai uimitoare. Viziunile ei au devenit atât de reale — toți se temeau că își pierduse mințile —, încât ajunsese într-adevăr să fie una cu Dumnezeu. I-a simțit prezența lui Dumnezeu când a văzut o cruce de lumină care i-a salvat de la o moarte sigură pe ea și pe femeile din baie. Îngerii iubirii și ai compasiunii au apărut parcă de nicăieri, în timp ce Immaculée își intensifica comuniunea cu Creatorul nostru. A ajuns să se poată uita de sus la un anume asasin și să-l urmărească în timp ce el își scăpa arma din mână și era imobilizat, iar disprețul lui era convertit în bunătate.

În cele din urmă, când și-a abandonat toate sentimentele de ură și răzbunare pe care le avea față de ucigași — chiar dacă odată părea imposibil —, s-a lăsat învăluită în uniunea divină cu Dumnezeu, oferindu-le tortionarilor săi nu doar compasiune, ci și iertare și iubire necondiționate. Da, ea a devenit una cu spiritul și a rămas așa până astăzi.

Povestea ei te va emoționa profund. Îi vei simți frica, vei plânge, și-ți vei pune întrebările pe care noi oamenii ni le punem dintotdeauna: *Cum a fost posibil să se întâmple așa ceva? De unde a venit această ură atât de profundă? De ce nu putem fi pur și simplu ca Dumnezeu, care este originea noastră a tuturor?* Dar vei simți și alte lucruri, mult mai profunde: Vei simți speranța că noi, oamenii, ne îndreptăm pas cu pas într-o nouă direcție — ne pregătim să trăim vieți în care se actualizează Dumnezeu.

Pentru mine, Immaculée nu a rămas în viață doar pentru a spune această poveste cutremurătoare. Mai mult decât atât, ea este un exemplu viu a ceea ce noi toți putem realiza când înțelegem și alegem adevărata viață în perfectă armonie cu Spiritul originar.

Sunt onorat că am putut juca un mic rol în aducerea acestei povești uluitoare în atenția lumii. Sunt onorat că m-am alăturat lui Immaculée și că susțin viziunea ei despre iubire și compasiune — nu doar în Rwanda, ci în toate locurile în care ura a persistat multă vreme. Și sunt profund onorat să scriu câteva cuvinte în această carte în care tu, cititorule, ești pe cale să te cufunzi. Te asigur că citind-o, te vei apropia și mai mult de Esența Divină din care am fost creați cu toții.

Iubesc această carte și o iubesc pe Immaculée Ilibagiza.

Immaculée, îți mulțumesc că ai intrat în viața mea.

DR. WAYNE DYER,
Maui, Hawaii

Precizare

Cartea de față nu își propune să fie o poveste a Rwandei sau a genocidului; este mai degrabă propria mea poveste. În ultima vreme au fost publicate multe cărți foarte bune și pline de informații care redau în detaliu politica și mecanismul genocidului din 1994, în care, conform estimărilor guvernului ruandez, au fost uciși mai mult de un milion de oameni în aproape 100 de zile.

Este povestea mea, așa cum mi-o amintesc... Și mi-o amintesc ca și cum totul s-ar fi întâmplat ieri. Este o poveste adevărată; folosesc numele meu și pe cele ale membrilor familiei mele. A trebuit însă să schimb numele multor altora care apar în carte pentru a proteja identitatea supraviețuitorilor și pentru a evita să perpetuez ciclul urii.

Cred că viețile noastre sunt interconectate, că suntem mențiți să învățăm unii din experiența altora. Am scris cartea cu speranța că alții pot învăța din povestea mea.

IMMACULÉE ILIBAGIZA,
New York